

Oorlogstijd: zet thermostaat lager, corrigeer pensioenen en laat boeren meer produceren

Door [Eduard Bomhoff](#) - 9 april 2022
Geplaatst in [Energiecrisis](#)

1. Thermostaat lager; gas ook nodig voor kunstmest

Met een dikke trui naar bed? Mijn vrouw en ik hebben recente ervaring door een logeerp partij bij de ouders van mijn Chinese promovenda. Die wonen in Foshan, China, een miljoenenstad ten zuiden van de Yangtze-rivier die China in tweeën deelt. Ten noorden van de Yangtze is er stadsverwarming; ten zuiden is er niets. Een elektrische straalkachel in de woonkamer helpt een beetje, maar toch een dikke trui bij het eten, drie dekens op het bed, en koude voeten op weg naar de douche. Wij hebben Chinese vrienden die Noord-China met de stadsverwarming in huis en een zonnige vrieskou buiten aangenamer vinden dan de waterkou van de winters in Zuid-China. In Foshan kwamen herinneringen terug aan mijn jeugd in Amsterdam na de oorlog, met in de winter ijsbloemen op de ruiten van de slaapkamer.

Misschien wordt dit het kleine offer dat u en ik twee jaar moeten brengen voor Oekraïne. De International Energy Agency (IEA) in Wenen adviseert om alle thermostaten nog flink wat lager in te stellen. Iedere graad lager komt neer op een besparing van één maand Russisch aardgas. Nodig is dat ook om aardgas veilig te stellen voor de industrie. Dit jaar gaat het onder andere om de industriële productie van kunstmest voor de landbouw. De prijs van kunstmest is op een record, want die hangt voor 75-90 procent af van de prijs van aardgas.

Oorlogstijd: zet thermostaat lager, corrigeer pensioenen en laat boeren meer produceren

Luister naar Landbouw Universiteit Wageningen

In politiek Den Haag ligt dat niet eenvoudig: een fabriek die kunstmest maakt klinkt niet erg 'circulair', en er is bovendien een permanente milieulobby voor minder gebruik van kunstmest. Alleen landbouwkundige en chemische specialisten weten genoeg van kunstmest, fosfaat en potassium om ons te vertellen hoe industrie en landbouw dit jaar het best kunnen helpen om hongersnood in arme landen te bestrijden. Ik leerde van [een overzicht](#) over kunstmest en bio-mest en wat wel en niet kan in de landbouw en veeteelt. Beter geluisterd naar experts uit Wageningen dan naar de simpele D66- en Groen-Links-slogans van voor de oorlog.

Twee maanden na het schrijven van het regeerakkoord is oorlog uitgebroken in Europa, met 25 procent minder graanuitvoer en met kunstmest die te duur is voor akkerbouw in arme landen, terwijl ook nog veel boeren in rijke landen overschakelen van graan op soja (dat minder kunstmest nodig heeft). Geef in Gods naam een stuurgroep met experts van de Landbouw Universiteit Wageningen snel de leiding en laat hen het kabinet adviseren over gas voor de agro-business.

2. Pensioenen nu corrigeren

Er is één evidente manier om veel mensen snel hulp te bieden tegen de laaiende inflatie: correctie van de pensioenen. Miljoenen Nederlanders hebben nog geld tegoed van hun pensioenfondsen. Dat is nu veertien jaar geblokkeerd door De Nederlandsche Bank (DNB), maar onterecht. Zoals KNAW-lid Van Praag, een van Nederlands twee meest geciteerde economen, heeft aangetoond, is er meer dan genoeg in kas om alle schade van de geldontwaarding met terugwerkende kracht en per direct goed te maken. Nu is het moment om dat te doen. Dat helpt niet iedereen, maar we horen al verhalen van mensen die hun pensioengeld zo graag willen ontvangen om hun kinderen te helpen.

Correctie van de pensioenen geeft miljoenen werknemers de koopkracht waar ze altijd al recht op hadden. Nu wordt die discussie vertroebeld doordat Sociale Zaken ten onrechte DNB napraat dat correctie pas kan wanneer de nieuwe pensioenwet is aangenomen. Die twee zaken hebben niets met elkaar te maken - het gaat er alleen maar om dat DNB een schaamlap zoekt om de fouten van veertien jaar extreem ingrijpen minder zichtbaar te maken. De staatssecretaris van Sociale Zaken moet zich goed laten voorlichten door deskundigen als Van Praag, en ook Frijns, Mensonides en Sluimers (ex-toppers van ABP en APG), afstand nemen van DNB, de pensioenen laten corrigeren en pas dan met de Kamer spreken over de toekomst.

3. Twee jaar geen krimp op het boerenland

De *New York Times* schreef vorige week over Ierland dat daar de 'mind-set' die nodig is in oorlogstijd niet slechts te zien is bij het ministerie van Defensie. Vanwege tekorten en al maar hogere prijzen voor energie, veevoer en kunstmest, heeft Ierland nu een nationale 'Veevoer en Voedselveiligheid Commissie', om de voedselvoorziening zo goed mogelijk op peil te houden. Ierse boeren krijgen geld voor iedere extra hectare die ze planten met graan, haver of proteïne-rijke peulvruchten.

Oorlogstijd: zet thermostaat lager, corrigeer pensioenen en laat boeren meer produceren

Bij ons in Nederland is het door de oorlog en de daardoor dreigende hongersnood evenzeer wreed om te praten over inkrimpen van landbouw en veeteelt. In een hoofdartikel schrijft de *Financial Times* (23 maart) dat hongersnood in de moderne tijd bijna altijd valt te wijten aan regeringen - de wereld is rijk genoeg om lokale honger vanwege slecht weer of een misoogst op te vangen. Nee, hongersnood is werk van misdadigers.

Poetin heeft een oorlog gestart, en het is onze morele plicht om te zorgen dat die niet ook nog leidt tot hongersnood. Bij ons in Nederland betekent duur aardgas dat de bloemen in de kassen langzamer groeien en niet hun volle lengte krijgen. In arme landen zijn het mensenkinderen die niet hun volle groei bereiken. In landen als India, Nigeria, Pakistan is een kwart van de kinderen 'stunted' (ondervoed) met gevolgen ook voor hun cognitieve ontwikkeling. Egypte heeft 20 procent ondervoede kinderen; de prijs van een brood - het belangrijkste voedsel voor armere Egyptenaren - is nu al een kwart hoger dan voor de crisis.

Laat boeren juist meer produceren

Ook hier geldt dat de ministers in oorlogstijd andere adviseurs nodig hebben. Ierland is nu koploper in Europa - leer daarvan. Publiceer snel nieuwe, tijdelijke regels voor twee jaar om boeren niet te betalen als ze krimpen of de boerderij sluiten, maar om ze geld te geven om meer te produceren en zo de prijzen op de wereldmarkt binnen ons vermogen wat te dempen.

Vorig jaar zagen D66'ers Kaag en Jetten het als hun belangrijkste taak om hun aanhang te laten zien dat ze volop lid waren van de linkse familie. Toen brak de oorlog uit. In Nederland woedt de ergste inflatie in veertig jaar; buiten Nederland is nu al hongersnood en zijn er miljoenen ondervoede kinderen die hun hele leven achterstand houden. De laatste jaren was het percentage ondervoede kinderen wereldwijd afgenomen; dit jaar neemt het toe door de oorlog. Onze ministers kunnen ten minste helpen om die toename af te zwakken met expertise uit Wageningen en met Nederlands voedsel voor de wereldmarkt.

*Hoogleraar economie **Eduard Bomhoff** publiceert zijn column wekelijks in Wynia's Week. Bent u al supporter van Wynia's Week? Doneren kan [HIER](#). Hartelijk dank!*